УДК 378.14.014.13
DOI: 10.31652/2412-1142-2021-61-64-74

Стахова Інна Анатоліївна
асистент кафедри початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0002-8942-6248
Kachayloinna@gmail.com

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. Світова екологічна криза потребує радикальних дій для її вирішення, важливого значення сьогодні надається не тільки заходам пов'язаним із збереженням природи, але й формуванню готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності, починаючи ще з початкової школи. Екологічна діяльність з раннього дитинства дозволить виховати у населення екологічну свідомість сформувати природничі цінності, які стануть правилами життя та дозволять подолати екологічну загрозу. Готовність до природоохоронної діяльності – це внутрішня сформована якість особистості, спрямована на захист навколишнього середовища шляхом застосування набутих знань, практичних умінь та навичок, емоційно-чуттєвого сприйняття довкілля. У статті презентовано модель формування готовності майбутніх педагогів до природоохоронної діяльності у початковій школі. Модель включає педагогічні умови, форми, методи, прийоми роботи, які варто використовувати викладачам у педагогічних закладах вищої освіти, критерії (мотиваційний, когнітивний, процесуальний, рефлексивний) та рівні (низький, середній, високий) обрахунку готовності. Нами проведене експериментальне дослідження на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, спрямоване на визначення ефективності запропонованої моделі. У ході дослідження виокремлено контрольну та експериментальну групи, обґрунтовано критерії та рівні сформованості готовності до природоохоронної діяльності. Результати дослідження засвідчили, що показники контрольної групи на підсумковому етапі експерименту розподілилися так: низький рівень – 6 (20,7%), середній рівень – 16 (55,1%), високий рівень – 7 (24,2%)), показники експериментальної групи розподілилися таким чином (низький рівень – 3 (10%), середній рівень – 16 (53,3%), високий рівень – 12 (40%). Високі результати експериментальної групи довели ефективність запропонованої нами моделі.

Ключові слова: природоохоронна діяльність; майбутні учителі початкової школи; модель формування готовності до природоохоронної діяльності.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток індустріальної сфери суспільства поставив під загрозу екологічну ситуацію у світі, саме тому важливого значення надається вихованню гуманного свідомого населення, яке відповідально ставитиметься до захисту природи, збереження її ресурсів. Відповідно до цього сучасні педагогічні заклади вищої освіти (ЗВО) здійснюють підготовку майбутніх учителів до природоохоронної діяльності. Особлива увага звернена на педагогів початкової школи, так як вони працюють з дітьми молодшого шкільного віку, цей період є сенситивним для інтелектуального, творчого становлення особистості. Саме тому під розумним керівництвом учителя можливе формування в учнів екологічних цінностей шляхом пізнання навколишнього довкілля, співчутливого ставлення до нього, які з роками розширяться та зміцняться, перетворяться в стійку громадянську позицію. В зв'язку з екологічними світовими вимогами та стандартами педагогічні ЗВО України сьогодні переходять на новий рівень професійної діяльності, який має забезпечити потужне компетентнісне зростання майбутніх педагогів, формування в них здатності знаходитися в епіцентрі освітніх подій, передових технологій щодо екологічного виховання підростаючого покоління.

© І. А. Стахова, 2021

Перебуваючи у вирі інформаційного різноманіття, викладачі педагогічних ЗВО сьогодні потребують провідної моделі формування готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності. Необхідна чітка структура, схема, яка дозволить покроково, впевнено та цілеспрямовано досягти необхідного результату. Важливо враховувати всі особливості освітньої діяльності студентів, їх вік, можливості, сучасні засоби навчання, середовище ЗВО тощо. Модель формування готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності виступає алгоритмом взаємопов'язаних дій, які реалізуються через етапи, педагогічні умови, форми, методи, прийоми тощо. В моделі передбачені результати освітньої діяльності, саме це дозволяє виховати екологічно компетентних фахівців із ґрунтовними знаннями у природничих науках, здатних до радикальних дій стосовно захисту природи, формуванням у молодших школярів ціннісних природничих орієнтацій та еколого-доцільної поведінки, заснованої на глибоких знаннях та емоційно-чутливому переосмисленні проблем довкілля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На державному рівні активно озвучується питання формування готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності. У Законі України «Про вищу освіту» наголошено, що майбутні фахівці мають дбати про забезпечення екологічно чистого середовища своєї держави, збереження її ресурсів [1]. У стандарті вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого бакалаврського рівня визначено необхідність формування компетентних педагогів у природничій освітній галузі та надається великого значення цілісному сприйняттю навколишнього середовища, встановленню причин виникнення екологічних загроз та способів їх подолання, залучення молодших школярів до пропедевтичної діяльності задля збереження довкілля [2]. У педагогічній конституції Європи зазначено актуальність формування екологічної компетентності майбутніх учителів, їх здатності до творчої продуктивної роботи на уроках природничого циклу [3].

Питання професійного становлення майбутніх педагогів розглядали у своїх працях О. Акімова, Р. Гуревич, І. Зязюн, О. Савченко, С. Сисоєва. Особливості фахової підготовки майбутніх педагогів початкової школи розглядали Н. Воскресенська, В. Кірик, Л. Любчак, Н. Максименко, В. Хаминець. Дослідженням різних поглядів на процес природоохоронної діяльності займалися В. Вернадський, Е. Леруа, П. Тейяр де Шарден (філософські аспекти раціонального природокористування та збереження довкілля); К. Гуз, О. Грошовенко, Л. Височа, В. Ільченко (методичні аспекти екологічного виховання підростаючого покоління); С. Люленко, С. Совгіра (особливості природоохоронної діяльності майбутніх педагогів); С. Дерябо, В. Ясвін (методологічні проблеми екологічної психології).

Сучасна система підготовки майбутніх учителів початкової школи не достатньо враховує питання формування готовності студентів до природоохоронної діяльності, тому вона потребує корекції та уточнень. У нашому дослідженні запропонована комплексна система підготовки майбутнього вчителя початкової школи з урахуванням екологічних аспектів, норм та завдань, на які звертає увагу наша держава, світове співтовариство.

Мета статті – обґрунтувати ефективність запропонованої моделі формування готовності майбутніх учителів початкової школи до природоохоронної діяльності.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Готовність до природоохоронної діяльності – це риса сучасного педагога Нової української школи. С. Совгіра переконливо доводе, що організація природоохоронної діяльності у початковій школі забезпечується комплексною системою психолого-педагогічних, предметних, спеціальних, методичних, загальнокультурних знань; здатності працювати з інформацією, узагальнювати її на високому рівні, брати участь у творчій еколого-виховній діяльності [4, с.42]. Н. Баюрко наголошує на важливості формування екологічної компетентності майбутніх педагогів як ефективного засобу реалізації природоохоронної діяльності. На думку науковця, організувати освітній процес у ЗВО

потрібно таким чином, щоб продемонструвати студентам велике різноманіття методичних прийомів, які вони б змогли використати у своїй професійній діяльності. Н. Баюрко закликає використовувати екскурсії в природне довкілля, природоохоронні акції, екологічні стежини [5, с. 79]. Т. Білик пропонує в освітньому процесі використовувати ігрову діяльність, на її думку, гра дозволить швидше опанувати навчальний матеріал, розвинути необхідні уміння та навички, цілісно сприйняти оточуючий світ [6, с. 6]. Т. Микичур радить звертатися до педагогічної спадщини В. Сухомлинського та проводити «уроки під відкритим небом», уроки милування природою тощо [7, с. 128].

Готовність до природоохоронної діяльності є складовою частиною підготовки майбутнього вчителя. М. Хроленко переконана, що формування готовності педагога до природоохоронної роботи у початковій школі має відбуватися під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного та природничо-наукового циклів, участі у заходах екологічного змісту тощо [8, с. 58]. У своїх працях С. Старостіна відкриває поліфункціональні можливості дисциплін природничо-наукового циклу, які здатні сформувати у студентів комплекс наукових знань, відповідних умінь та навичок, виховати бережливе, гуманне ставлення до навколишнього середовища [9, с. 103-104].

Природничі науки (методика навчання освітньої галузі «Природознавство», основи природознавства з методикою, основи екології, біологія, ботаніка, зоологія) мають вагомий потенціал для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на основі спостережень за природою, використання проектної діяльності, екологічних акцій, занять милування природою, дидактичних ігор. Вивчаючи природничі дисципліни, майбутні педагоги знайомляться із законами і закономірностями природи; методами наукового пізнання, специфічними для кожної з природничих наук; екологічними основами ставлення до природокористування; екологічною етикою; значенням природничо-наукових знань у житті людини та їх роль у суспільному розвитку. К. Крутій, І. Стахова вважають, що в майбутніх учителів початкової школи важливо сформувати систему природничо-наукових понять, уявлень про взаємозв'язки у природі, закономірності, які існують в довкіллі тощо. Студенти мають навчитися аналізувати доступний їм методичний матеріал, обґрунтовувати його, виділяти головне та компонувати урок для учнів таким чином, щоб не просто репродуктивно передавати знання, а творчо їх переосмислювати, природоохоронну діяльність робити частиною життєдіяльності учнів [10, с. 392].

На нашу думку готовність майбутнього педагога до природоохоронної діяльності проявляється у здатності:

– пояснювати явища науково – впізнавати, пропонувати й оцінювати пояснення для низки природних і технологічних явищ;
– оцінювати й розробляти наукове дослідження та пропонувати шляхи наукового розв'язання проблем;
– інтерпретувати дані й докази з наукової позиції – аналізувати й оцінювати дані, твердження й аргументи, подані в різні способи, а також робити відповідні наукові висновки;
– займатися формуванням природничих уявлень і понять молодших школярів, розвитком умінь встановлювати взаємозв'язки та робити власні висновки;
– організовувати пошуково-дослідну роботу молодших школярів (проводити експерименти, брати участь у проектній діяльності, екологічних акціях та стежинах);
– займатися пошуком інноваційних технологій природничого навчання молодших школярів та впровадженням передового педагогічного досвіду;
– формувати компетентність молодших школярів у природничих науках та технологіях, екологічну та здоров'язбережувальну компетентність.

Теоретичний аналіз наукової психолого-педагогічної літератури дозволив нам узагальнити знання та скомпонувати їх в одну модель (рис.1.).

Рис.1. Модель формування готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності у початковій школі

Запропоновану нами модель формування готовності майбутніх учителів початкової школи ми впроваджували у діяльність Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для визначення ефективності розробленої нами моделі формування готовності майбутніх учителів початкової школи до природоохоронної діяльності нами був проведений констатувальний та підсумковий етап експериментального дослідження на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

У ході дослідження ми виділили наступні критерії та відповідні їм показники сформованості готовності майбутніх педагогів до природоохоронної діяльності у початковій школі, а саме:

– **мотиваційний критерій** охоплює *навчальну мотивацію*, тобто бажання та здатність здобувати нові знання, набувати необхідних умінь та навичок, інтерес до вивчення особливостей своєї майбутньої професії, зокрема, до природоохоронної діяльності у

початковій школі; *мотиваційну багатозначність,* здатність панорамно мислити та широко усвідомлювати переваги та шляхи використання у повсякденному та професійному житті компетентностей, набутих у ході навчання; *наявність аксіологічних орієнтирів*, важливо, щоб майбутні педагоги ставилися до своєї професії, як до цінності в особистому та суспільному житті, усвідомлювали актуальність природоохоронної діяльності у роботі з молодшими школярами, за внутрішніми потребами та власними бажаннями виконували завдання, які ставить перед ними Нова українська школа. Мотиваційний критерій передбачає вимірювання позитивного ставлення студентів до своєї майбутньої діяльності, визначення ступеня задоволення роботою педагога тощо;

– **когнітивний критерій** включає *теоретичні знання із педагогічних та природничо-наукових дисциплін*, а також *методичні уміння та навички* організації урочної та позаурочної діяльності із молодшими школярами; здатність ефективно підбирати необхідні методи, прийоми, форми природоохоронної роботи з учнями початкової школи тощо;

– **процесуальний критерій** вміщує в собі *здатність до розробки власних конспектів уроків та позаурочних заходів з природничо-наукових дисциплін для учнів початкової школи, здатність до організації урочної, позаурочної та позакласної природоохоронної діяльності учнів початкової школи;* (правильно побудувати урок із інтегрованого курсу «Я досліджую світ», організувати позаурочний чи позакласний захід природничоохоронного спрямування), створення власного методичного продукту для молодших школярів (міні-енциклопедія із природознавства, словник з природознавства, календар природи, зошит з екології чи природознавства для додаткових робіт, авторський зошит з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» і т.д.) ;

– **рефлексивний критерій** охоплює *здатність до аналізу своєї педагогічної діяльності під час практики*, вирішення та усунення труднощів, які виникли; *здатність до акмеологічного зростання* (бажання стати успішним педагогом, прогресивно рухатися по кар’єрній драбині, бути інноватором у педагогічній діяльності).

Відповідно до критеріїв та показників ми визначили рівні сформованості готовності майбутніх педагогів до природоохоронної діяльності у початковій школі, а саме:

– **низький** (у студентів переважають зовнішні мотиви навчання над внутрішніми, вони мають обмежені знання з педагогічних та природничо-наукових дисциплін, пасивно ставляться до проблем екологічного виховання молодших школярів, не володіють достатніми методичними уміннями та навичками для розробки конспектів уроків чи позаурочних заходів, їх організації та проведення; питання залучення учнів до природоохоронної діяльності не привертає особливої уваги; майбутні педагоги не рефлексують, вони не аналізують свою діяльність, намагаючися виправити помилки, яких допускають;

– **середній** (студенти розуміють значення майбутньої професії як для себе особисто, так і для суспільства загалом, переважаючими мотивами навчання для них є пізнавальний інтерес; майбутні педагоги володіють достатніми ґрунтовними знаннями з педагогічних та природничо-наукових дисциплін, мають навички розробки власних методичних продуктів, організації урочної та позаурочної роботи, проте їх знання та уміння потребують корекції, доповнення, узагальнення; студенти займаються самоаналізом своєї педагогічної діяльності та прагнуть до саморозвитку);

– **високий** (майбутні педагоги повністю усвідомлюють особливості своєї професійної діяльності, з відповідальністю та задоволенням ставляться до неї, мають не тільки ґрунтовні знання із педагогічних та природничо-наукових дисциплін, але й займаються самоосвітою, перебувають в епіцентрі методичних новинок, здатні самостійно розробити конспект уроку чи позаурочного заходу для молодших школярів та провести його; студенти прагнуть до самовдосконалення та саморозвитку, наполегливо рухаються до акмеологічної вершини.

Для діагностики сформованості готовності майбутніх педагогів до природоохоронної діяльності за мотиваційним критерієм ми використали методику Т. Дубовицької

«Професійна спрямованість». Для обрахунків показників за когнітивним критерієм ми запропонували студентам комплекс тестових та практичних завдань, розроблених О. Грошовенко. Для аналізу результатів за процесуальним критерієм ми запропонували майбутнім учителям скласти конспект уроку з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та зняти фрагмент відео за цим конспектом. Досліджуючи показники рефлексивного критерію, ми запропонували учасникам експерименту пройти вербальну асоціативну методику С. Дерябо, В. Ясвіна «ЕЗОП» для визначення їх природничих цінностей.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В експерименті брали участь студенти ступеня вищої освіти «бакалавр» спеціальності 013 Початкова освіта денної форми навчання (29 респондентів контрольної групи та 30 респондентів експериментальної групи) з 2017 по 2020 навчальний рік. Протягом цього періоду майбутні педагоги контрольної групи навчалися за звичайними затвердженими програмами, а у освітній процес студентів експериментальної групи впроваджувалася запропонована нами модель.

За діагностичною методикою Т. Дубовицької «Професійна спрямованість» [11, с. 54]., студенти опрацьовували опитувальник із 20 питань-тверджень, на які мали дати відповідь «так» або «ні». Суть методики полягала у визначенні істинних мотивів професійної діяльності майбутніх педагогів. Оброблені результати розміщено у таблиці 1.

Таблиця 1

Діагностика сформованості готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності у початковій школі за мотиваційним критерієм

Критерій / Рівень	Мотиваційний			
	Констатувальний етап		Підсумковий етап	
	Контрольна група	*Експериментальна група*	*Контрольна група*	*Експериментальна група*
низький	8 (27,6%)	10 (33,3%)	5 (17,2%)	3 (10%)
середній	16 (55,2)	15 (50%)	16 (55,2%)	15 (50%)
високий	5 (17,2%)	5 (16,7%)	8 (27,6%)	12 (40%)

Одержані результати засвідчили, що низький та середній рівні на констатувальному етапі експерименту переважали в обох групах, а на підсумковому етапі показники студентів експериментальної групи зросли: низький рівень зменшився на 7,2%, а високий зріс на 23,3%; показники студентів контрольної групи суттєво не змінилися.

Для діагностики сформованості готовності до природоохоронної діяльності за когнітивним критерієм ми запропонували студентам виконати низку практико-зорієнтованих вправ за авторською системою О. Грошовенко [12, с. 98]. Вправи передбачали репродуктивне відтворення знань, аналіз готової інформації, її обробку та узагальнення, комбінування та співставлення навчального матеріалу, творче використання отриманих знань, практичну реалізацію умінь та навичок. Одержані результати представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Діагностика сформованості готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності у початковій школі за когнітивним критерієм

Критерій / Рівень	Когнітивний			
	Констатувальний етап		Підсумковий етап	
	Контрольна група	*Експериментальна група*	*Контрольна група*	*Експериментальна група*
низький	6 (20,7%)	7 (23,3%)	4 (13,8%)	2 (6,7%)
середній	17 (58,6%)	18 (60%)	17 (58,6%)	16 (53,3%)
високий	6 (20,7%)	5 (16,7%)	8 (27,6%)	12 (40%)

Одержані результати проілюстрували, що сформованість готовності студентів за когнітивним критерієм на констатувальному етапі експерименту, у переважній більшості, знаходилася на низькому та середньому рівнях в обох групах. На підсумковому етапі експерименту показники контрольної групи суттєво не змінилися (низький рівень зменшився на 6,9%, середній залишився стабільним, а високий зріс на 6,9%), проте показники експериментальної групи зросли (низький зменшився на 16,6%, середній знизився на 6,6%, а високий зріс на 23,3%).

Для діагностики сформованості готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності у початковій школі за процесуальним критерієм ми запропонували їм розробити конспект заняття з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та зняти відео за цим фрагментом. Основними критеріями оцінювання студентських розробок стали: відповідність завдань етапам уроку; грамотно підібране методичне наповнення з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів; використання педагогічних інноваційних технологій. Основними критеріями оцінювання студентських відео були такі: здатність зацікавити та стимулювати усіх учнів класу до активної діяльності; вміння відходити від плану-конспекту уроку за потреби для додаткового пояснення, відповідей на запитання учнів, уточнення тощо; реалізація поставленої у конспекті мети уроку на практиці. Оброблені результати представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Діагностика сформованості готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності у початковій школі за процесуальним критерієм

Критерій / Рівень	Процесуальний			
	Констатувальний етап		Підсумковий етап	
	Контрольна група	*Експериментальна група*	*Контрольна група*	*Експериментальна група*
низький	10 (34,4%)	11 (36,7%)	6 (20,7%)	3 (10%)
середній	15 (51,8%)	14 (46,6%)	16 (55,1%)	15 (50%)
високий	4 (13,8%)	5 (16,7%)	7 (24,2%)	12 (40%)

Одержані результати продемонстрували, що на констатувальному етапі експерименту низький та середній рівні сформованості готовності до природоохоронної діяльності за процесуальним критерієм лідирували в обох групах. На підсумковому етапі експерименту показники контрольної групи підвищилися (низький рівень зменшився на 13,7%, середній зріс на 3,3%, а високий збільшився на 10,4%), проте показники експериментальної групи були набагато більшими (низький рівень зменшився на 26,7%, середній зріс на 3,4%, а високий підвищився на 23,3%).

Досліджуючи сформованість готовності студентів до природоохоронної діяльності за рефлексивним критерієм ми запропонували їм пройти вербальну асоціативну методику С. Дерябо, В. Ясвіна «ЕЗОП» [13, с. 112]. Завдання методики полягало у визначенні природничих цінностей майбутніх педагогів, їх установок на природоохоронну діяльність. Опрацьовані результати представлено у таблиці 4.

Таблиця 4

Діагностика сформованості готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності у початковій школі за рефлексивним критерієм

Критерій / Рівень	Рефлексивний			
	Констатувальний етап		Підсумковий етап	
	Контрольна група	*Експериментальна група*	*Контрольна група*	*Експериментальна група*
низький	9 (31,1%)	10 (33,3%)	7 (24,2%)	3 (10%)
середній	17 (58,6%)	17 (56,7%)	16 (55,1%)	17 (56,7%)
високий	3 (10,3%)	3 (10%)	6 (20,7%)	10 (33,3%)

Одержані результати засвідчили, що на констатувальному етапі експерименту в обох групах переважали низький та середній рівні сформованості готовності до природоохоронної діяльності, а на підсумковому етапі показники контрольної групи, переважно не змінилися (низький рівень зменшився на 6,9%, середній знизився на 3,5%, а високий зріс на 10,4%), а от показники експериментальної групи суттєво підвищилися (низький рівень опустився на 23,3%, середній залишився без змін, а високий зріс на 23,3%).

Узагальнюючи отримані результати за всіма критеріями, ми визначили, що показники контрольної групи на підсумковому етапі дослідження розприділилися таким чином (низький – 6 (20,7%), середній – 16 (55,1%), високий – 7 (24,2%)), показники експериментальної групи розподілилися так (низький – 3 (10%), середній – 16 (53,3%), високий – 12 (40%). Результати зображені на рис.2.

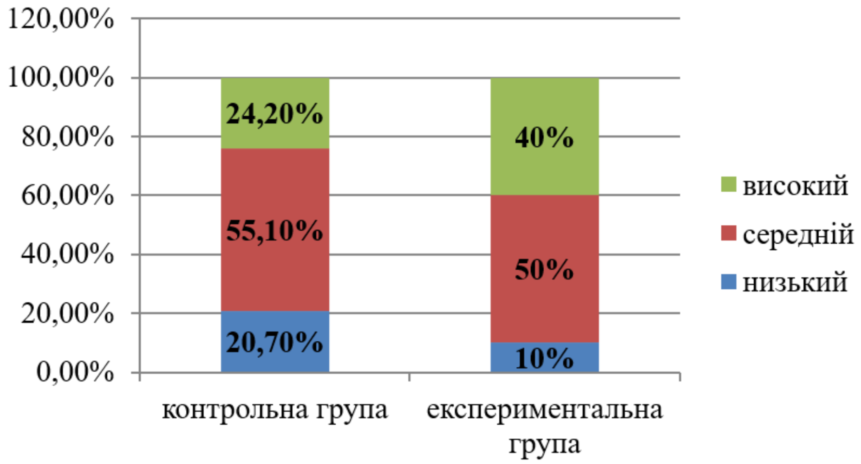

Рис.2. Діагностика сформованості готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності у початковій школі на підсумковому етапі експерименту

Одержані результати засвідчили ефективність запропонованої нами моделі формування готовності майбутніх педагогів до природоохоронної діяльності у початковій школі. Карантинні обмеження, пов'язані із пандемією COVID-19, особливо не вплинули на освітній процес студентів, так як вони мали можливість активно теоретично опрацьовували матеріал, займатися самостійною роботою, створювати власні методичні розробки. Майбутні педагоги вели активні фенологічні спостереження, збирали фото, відео матеріал для творчих робіт екологічної тематики (казки, розповіді, плакати, лепбуки). Студенти працювали в позаурочний час з молодшими школярами, залучали їх до природоохоронних акцій, проектів, проводили «уроки під відкритим небом», уроки милування природою тощо. У 2020 році освітній процес, здебільшого, здійснювався на платформах Zoom та Google Meet, Collaborator, Classroom.

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питання екологічної безпеки сьогодні досить гостро стоїть у нашому суспільстві. Не достатньо лише активних екологічних заходів задля подолання антропогенного впливу людини на природу, важливо думати на кілька кроків наперед та виховувати покоління, яке буде гуманне у своїх діях та вчинках, зможе бережно використовувати природні ресурси, примножувати їх та слідкувати за екологічною безпекою планети в цілому. Саме тому сьогодні важливого значення надається формуванню готовності майбутніх учителів початкової школи до природоохоронної діяльності, тобто формування внутрішнього бажання залишатися в епіцентрі екологічних подій, дбати про природу, емпатійно ставитися до неї, мати чітко сформовані природничі цінності. Відповідно до цього нами запропонована модель формування готовності майбутніх учителів до природоохоронної діяльності. Модель вміщує

в себе педагогічні умови, форми, методи, прийоми, які варто використовувати у закладах вищої освіти у процесі формування готовності студентів до природоохоронної діяльності, а також критерії та рівні для діагностики сформованості готовності.

Нами було проведено дослідження ефективності моделі на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Результати показали, що показники контрольної групи на підсумковому етапі дослідження розприділилися таким чином (низький рівень – 6 (20,7%), середній рівень – 16 (55,1%), високий рівень – 7 (24,2%)), показники експериментальної групи розподілилися так (низький рівень – 3 (10%), середній рівень – 16 (53,3%), високий рівень – 12 (40%). Одержані результати засвідчили ефективність запропонованої нами моделі.

Перспективними темами для подальших досліджень можуть бути: «Педагогічні умови формування готовності майбутніх педагогів до природоохоронної діяльності», «Створення еколого-розвивального середовища як засіб формування ціннісних природничих установок майбутніх учителів» тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 30.03.2021).

[2] Стандарт вищої освіти України. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Ступінь – бакалавр. Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка. Спеціальність – 013 Початкова освіта. URL: https://www.megu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Standart._Bakalavr._Pochatkova__osvita-8.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

[3] Педагогічна Конституція Європи. Преамбула (2013). Вища освіта України. № 3. С. 111–116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2013_3_17 (дата звернення: 30.03.2021).

[4] Совгіра, С.В. (2002). Формування екологічного професіоналізму майбутнього вчителя. Київ: Науковий світ. С. 161

[5] Баюрко, Н.В. (2017). Підготовка майбутніх учителів біології до розвитку екологічної компетентності учнів основної школи. Вінниця. С. 201

[6] Білик, Т.С. (2017). Гра як метод реалізації виховної функції уроку математики у початковій школі. Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології. Запоріжжя: Класичний приватний університет, С. 6-10.

[7] Микичур, Т. С. (2012). Проблема гуманно-ціннісного виховання дітей у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. Збірник матеріалів регіональних педагогічних читань. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського. С. 128-129.

[8] Хроленко, М.В. (2006). Формування екологічної свідомості майбутніх учителів початкових класів. (Дис. канд. пед. наук). Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ. 234 с.

[9] Старостина, С. Є. (2011). Естественнонаучное образование студентов гуманитарных направлений подготовки в условиях интеграции научного знания (Дис. докт. пед. наук). Чита. 472 с.

[10] Крутій, К.Л., Стахова, І.А. (2018). Природничо-наукова підготовка майбутніх учителів початкової школи засобами STEAM-освіти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». С. 391-395.

[11] Гребень Н.Ф. (2007). Психологические тесты для профессионалов. Минск: Соврем. школа. 496 с.

[12] Грошовенко О.П. (2017). Світоглядно-екологічний підхід до змісту природничої освіти в школі І ступеня. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. С. 96-100.

[13] Дерябо, С. Д., Ясвин, В. А. (1998). Єкологическая психология и педагогіка. Ростов н/ Д: Феникс. 477 с.

[14] Стахова, І.А. (2020). Методичні засади формування готовності майбутніх учителів початкової школи до природоохоронної діяльності. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич. С.164-170

MODEL OF FORMATION OF READYNESS OF FUTURE TEACHERS FOR ENVIRONMENTAL ACTIVITY IN PRIMARY SCHOOL

Stakhova Inna Anatoliivna
Assistant at the Department of Primary school education
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-8942-6248
Kachayloinna@gmail.com

Abstract. The global environmental crisis requires radical action to address it, and today importance is attached not only to activities related to nature conservation, but also to shaping the readiness of future teachers for environmental activities, starting from primary school. Ecological activity from early childhood will allow to educate the population of ecological consciousness to form natural values that will become the rules of life and will overcome the ecological threat. Readiness for environmental activities is an internal formed quality of personality, aimed at protecting the environment through the application of acquired knowledge, practical skills and abilities, emotional and sensory perception of the environment. The article presents a model of forming the readiness of future teachers for environmental activities in primary school. The model includes pedagogical conditions, forms, methods, techniques that should be used by teachers in pedagogical institutions of higher education, criteria (motivational, cognitive, procedural, reflective) and levels (low, medium, high) of readiness calculation. We conducted an experimental study on the basis of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, aimed at determining the effectiveness of the proposed model. In the course of the research the control and experimental groups were singled out, the criteria and levels of formation of readiness for nature protection activity were substantiated. The results of the study showed that the indicators of the control group at the final stage of the experiment were distributed as follows: low level - 6 (20.7%), medium level - 16 (55.1%), high level - 7 (24.2%)), indicators of the experimental group were distributed as follows (low level - 3 (10%), medium level - 16 (53.3%), high level - 12 (40%) .High results of the experimental group proved the effectiveness of our proposed model.

Keywords: nature protection activity; future primary school teachers; model of formation of readiness for nature protection activity.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

[1] On higher education: Law of Ukraine of 01.07.2014 № 1556-VII. URL: http://zakon3.rada. gov.ua/laws/show/ 155 6- 18 (access date: 30.03.2021). (in Ukranian).
[2] Standard of higher education in Ukraine. The first (bachelor's) level of higher education. Degree - bachelor. Field of knowledge - 01 Education / Pedagogy. Specialty - 013 Primary education. URL: https://www.megu .edu.ua / wp-content/uploads/2020/02/Standart._Bakalavr._Pochatkova__osvita-8.pdf (access date: 30.03.2021). (in Ukranian).
[3] Pedagogical Constitution of Europe. Preamble (2013). Vyshcha osvita Ukrainy. № 3. S. 111–116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2013_3_17 (access date: 30.03.2021). (in Ukranian).
[4] Sovhira, S.V. (2002). Formation of ecological professionalism of the future teacher. Kiyv: Naukovuy. svit, 178 s. (in Ukranian).
[5] Baiurko, N.V. (2017). Preparation of future biology teachers for the development of environmental competence of primary school students. Vinnitsa. S. 201. (in Ukranian).
[6] Bilyk, T.S. (2017). Game as a method of realization of educational function of a lesson of mathematics in elementary school. Innovative research in the field of pedagogy and psychology. Zaporizhzhia: Klasychnyi pryvatnyi universytet. S. 6-10. (in Ukranian).
[7] Mykychur, T. S. (2012). The problem of humane and value education of children in the pedagogical heritage of V.O. Sukhomlinsky. Collection of materials of regional pedagogical readings. S. 128-129. (in Ukranian).
[8] Khrolenko, M.V. (2006). Formation of ecological consciousness of future primary school teachers. (Dissertation for Candidate of Pedagogical Sciences). Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova. Kiyv. 234s. (in Ukranian).
[9] Starostina, S. E.(2011). Natural science education of students of humanitarian areas of training in the context of the integration of scientific knowledge (Dis. Doctor of Pedagogical Sciences). Chita. 472 s. (in Russian).
[10] Krutii, K.L., Stakhova, I.A. (2018). Natural science training of future primary school teachers by means of STEAM-education. Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems. Kyiv-Vinnytsia: TOV firma «Planer». S. 391-395. (in Ukranian).
[11] Greben, N.F. (2007). Psychological tests for professionals. Minsk: Sovrem. shkola.496 s. (in Russian).
[12] Hroshovenko, O.P. (2017). Worldview-ecological approach to the content of natural education in the school of I degree. Bulletin of Zhytomyr State University named after Ivan Franko. S. 96-100. (in Ukranian).

[13] Deryabo, S. D., YAsvin, V. A. (1998). Environmental Psychology and Pedagogy. Rostov n/ D: Feniks. 477s. (in Russian).

[14] Stakhova, I.A. (2020). Methodical bases of formation of readiness of future teachers of elementary school for nature protection activity. Current issues of the humanities: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Drohobych Pedagogical University named after Ivan Franko. Drohobych. S.164-170. (in Ukranian).

УДК 378.147:811.11
DOI: 10.31652/2412-1142-2021-61-74-84

Чухно Олена Анатоліївна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської фонетики і граматики
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0001-9601-3321
elchukhno@gmail.com

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ TED TALKS

Анотація. Однією з актуальних проблем методичної науки на сучасному етапі розвитку вищої освіти є пошук шляхів використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі професійно орієнтованого навчання іноземної мови. В статті представлено методику формування монологічних умінь майбутніх учителів англійської мови на початковому етапі навчання у ЗВО з використанням матеріалів TED-конференцій. Автор окреслює основні вміння монологічного мовлення, котрими студенти мають оволодіти наприкінці першого року вивчення англійської мови в педагогічному ЗВО, пропонує шляхи реалізації основних принципів навчання в контексті формування вмінь монологічного мовлення майбутніх учителів за допомогою TED Talks та виокремлює критерії відбору доповідей учасників TED-конференцій, що можуть використовуватися як взірець монологічного висловлювання.

Обґрунтовано доцільність використання підходу «зверху вниз» для навчання іншомовного монологічного мовлення в контексті мовної педагогічної освіти. В межах означеного підходу виокремлено 5 етапів формування монологічних умінь: підготовчий, рецептивний, рецептивно-репродуктивний, продуктивно-аналітичний, корективний. На кожному етапі запропоновано низку вправ, що можуть підвищити ефективність процесу оволодіння майбутніми вчителями здатністю до укладання власного монологічного висловлювання.

З метою перевірки ефективності представленого комплексу вправ проведено методичний експеримент. Єдиним варійованим фактором експерименту обрано варіанти методики. Варіант А передбачав використання на продуктивно-аналітичному етапі вправ на рефлексію й аналіз майбутніми вчителями власної доповіді. Варіант Б методики полягав у виконанні студентами на цьому етапі вправ на аналіз і корекцію монологічних висловлювань інших учасників експерименту.

Аналіз емпіричних даний та їх обробка методами математичної статистики дозволили дійти висновку, що обидва варіанти методики є ефективними. Проте середні показники сформованості монологічних умінь студентів, які аналізували доповіді інших учасників експерименту й надавали рекомендації щодо їх удосконалення, виявилися вищими, що обумовлює доцільність імплементації в освітній процес варіанту Б методики.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; майбутні вчителі; монологічне мовлення; монологічні вміння; TED Talks.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. ІКТ є невід’ємною частиною життя сучасної людини. Різноманітні можливості в застосуванні ІКТ в освітньому процесі роблять їх одним із найбільш перспективних засобів навчання іноземних мов. Прикладом ефективного використання ІКТ може стати робота з матеріалами TED-конференцій у процесі формування

© О. А. Чухно, 2021